EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 18.7.2001
KOM (2001) 385 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

OM UTÖKAT SAMARBETE MED TREDJE LAND INOM HÖGRE UTBILDNING

1. INLEDNING

1. I artikel 149 i EG-fördraget (utbildning) anges tydligt att medlemsstaterna har det främsta ansvaret för utbildningspolitiken inom gemenskapen. Insatser på gemenskapsnivå är motiverade där de tillför ett "mervärde", där medlemsstaterna genom att agera tillsammans kan uppnå mer än på egen hand. Europeiska gemenskapen stödjer utbildning i sina medlemsstater på flera sätt. Sedan 1987 har den utvecklat program för att främja utbildningssamarbete och utbyte inom unionen, och denna verksamhet har nyligen utvidgats till att även omfatta de associerade länderna[1]. Programmen gäller främst student-[2] och praktikantutbyte, lärar- och utbildarutbyte, erfarenhetsutbyte (vanligtvis via nätverk) mellan olika projekt och partner, och gemensamt utarbetande av innovativ verksamhet. Nätverk och partnerskap mellan utbildningsanstalter - skolor, yrkesutbildningscentrum och universitet - har från början utgjort själva kärnan i denna verksamhet. Utgifterna för sådan verksamhet ligger för närvarande på cirka 500 miljoner euro årligen.

2. I artikel 149.3 i EG-fördraget föreskrivs att "gemenskapen och medlemsstaterna skall främja samarbetet med tredje land...". Somliga medlemsstater har en väletablerad tradition av främst bilateralt utbildningssamarbete med tredje land. För sin del har gemenskapen inom högre utbildning vidtagit ett antal initiativ med tredje land som bygger på erfarenhet från Erasmus och liknande program. Exempel på detta är de två överenskommelserna med USA och Canada, som nyligen förlängdes för ytterligare fem år, Tempus-programmet som när det startades 1990 ingick i den ursprungliga Phare-verksamheten, men som nu (sedan EG:s huvudsakliga utbildningsverksamhet öppnats för de associerade länderna) omfattar Östeuropa, Kaukasus, Centralasien och västra Balkan; samt ALFA, ett program för att utveckla högskoleutbildning i Latinamerika genom kontakter med EG-institutionerna.

2. DE FÖRSTA STEGEN FÖR ATT MÖTA NYA UTMANINGAR

3. I utvecklingen av systemen för högre utbildning måste gemenskapen se till att dess medborgare och arbetskraft förbereds för en global miljö genom att man på ett lämpligt sätt tar med den internationella dimensionen. Detta klargörs i den rapport som rådet (utbildningsministrarna) nyligen lämnade till Europeiska rådets möte i Stockholm om utbildningssystemens konkreta framtidsmål[3].

4. Flera medlemsstater (t.ex. Förenade kungariket, Frankrike, Tyskland och Nederländerna) har vidtagit åtgärder som svar på samma behov. Till exempel använder British Council, Förenade kungarikets internationella organisation för förbindelser inom utbildning och kultur, sina omfattande resurser hemma och utomlands (243 kontor i 110 länder) för att utveckla den internationella dimensionen i brittisk utbildning och kultur och för att bygga upp landets roll som en ledande tillhandahållare av möjligheter till utbildning och kultur för utlänningar. År 1998 inrättades Edufrance i Frankrike, en byrå som huvudsakligen syftar till att världen över främja Frankrikes potential som resmål för utländska studenter och forskare.

---

1 I synnerhet Sokrates- och Leonardo-programmen, EGT L146, 11.6.1999 och L28, 3.2.2000

2 Nedan avses med "studenter" alla personer som deltar i kurser eller utbildningsprogram som ges av högskolor eller yrkesutbildningsanstalter.

3 Se underrubrik 2.3, rådets dokument nr 5980/01

Byrån sköter det övergripande mottagandet och samordnar det franska "utbildningsutbudet". Den tyska tjänsten för akademiskt utbyte (DAAD) är en institution med en lång tradition av främjande av internationell utbildning i Tyskland. På senare tid har den intensifierat sina insatser för att främja utbildning i Tyskland genom att positionera sig som tillhandahållare av tjänster och stödja märkningen "med kvalifikation från Tyskland".

5. Gemenskapens utbildningsprogram, särskilt Erasmus, har avsevärt förbättrat kapaciteten för internationellt samarbete mellan europeiska universitet. Förutom att ha förändrat utformningen av kursplaner och infört nya möjligheter till studier i en annan medlemsstat har många universitet inrättat eller utvidgat sina byråer för internationella kontakter. I stor utsträckning har detta skett för att de ska kunna hantera den ökade volymen av internationell verksamhet som deras medverkan i dessa program medfört. En liknande insats på EG-nivå behövs för att uppmuntra institutioner att systematiskt införliva nytt samarbete med tredje land i ett ramverk för vidare partnerskap.

6. Denna insats behövs också eftersom det finns en allt större efterfrågan på internationell utbildning och studentutbyte. Antalet internationella utbytesstudenter har aldrig varit så högt, men dessa studenter beger sig främst till USA (över 500 000 internationella studenter läsåret 1999-2000). Drygt tre fjärdedelar av de cirka 400 000 icke-europeiska studenterna i EG läser i Förenade kungariket, Frankrike eller Tyskland[4].

7. Medan det är bra med sund konkurrens mellan medlemsstaterna för att locka till sig internationella studenter, bör EG:s roll främst vara att uppmuntra till samarbete så att fördelarna i större utsträckning kan delas inom EG och med partnerländerna. Här måste EG erkänna att Europas ställning som högklassig utbildningsmiljö inte alltid uppskattas eller förstås av universitet i tredje land eller av studenter som söker en internationell utbildning.

8. Det är kvaliteten i europeiska högskolor, vilken mäts (bland annat) i volymen och räckvidden av institutens vetenskapliga - i vidaste bemärkelse - och tekniska forskningsverksamhet som är avgörande. Samarbete inom högre och yrkesinriktad utbildning går därför hand i hand med samarbete inom vetenskap och teknik, vilket mobiliserar vetenskapliga resurser på universiteten såväl i gemenskapen som i länderna utanför. I allt högre grad krävs det, för att göra våra universitet mer attraktiva, en kvalitetssäkring som kan förstås runtom i världen. Bristen på sådan kvalitetssäkring innebär att Europa inte uppnår lika bra resultat som andra ledande tillhandahållare av utbildningstjänster. Ur en annan synvinkel beror Europas politiska och ekonomiska framgångar i världen även på att blivande beslutsfattare i tredje land har bättre insikt i och närmare band till Europa.

9. Många tredje länder inser fördelarna med att systematiskt samarbeta med högskolorna i Europa, särskilt inom multilaterala nätverk som omfattar institutioner från mer än en medlemsstat. Sådant samarbete ökar värdet av bilaterala utbildningsavtal med enskilda medlemsstater. Det är därför som man i nästan alla avtal mellan EG och tredje land nämner utbildning som ett område för eventuellt

---

4 källa: UNESCO Statistical Yearbook 1998, kapitel 3.14: "Education at the third level: foreign students by country of origin, in the 50 major host countries"

samarbete. I praktiken beror uppföljningen av dessa engagemang på tillgängliga medel.

10. Följande slutsatser kan dras:

- Europeiska gemenskapen bör se till att dess utbildningsverksamhet mer systematiskt inbegriper en internationell dimension,

- Europeiska gemenskapen bör göra sin verksamhet på detta område synligare för att marknadsföra Europa som en högklassig studiemiljö och locka till sig studenter som söker en internationell utbildning.

11. I detta meddelande föreslås vissa insatser som kan göras omedelbart för att på kort sikt möta dessa utmaningar. På medellång sikt kommer kommissionen att utarbeta en övergripande strategi med ledning av den debatt som detta meddelande ska ge upphov till och på grundval av förvärvad erfarenhet och en mer utförlig analys av de aktuella frågorna[5].

3. MÅL

12. Två omedelbara mål kan fastställas som EG i sitt samarbete med tredje land bör sträva efter på detta område, nämligen

(1) att ge högkvalificerad utbildning till personer i partnerländerna och inom EG genom ömsesidigt samarbete,

(2) att främja EG som en högklassig miljö i världsskala för studier, yrkesinriktad utbildning samt forskning inom vetenskap och teknik.

13. Den utsträckning i vilken dessa mål kan uppnås kommer att vara vägvisande för Europeiska gemenskapen i dess val av samarbetsverksamhet samt partnerskap med tredje land där så är lämpligt. När gemenskapen fullföljer dessa mål kommer den att främja samarbete med institut i tredje land som har uppnått en utvecklingsnivå som kan jämföras med institut i EG. Gemenskapen kommer också att vara lyhörd för önskemål från tredje länder om samarbetsverksamhet.

14. Vad gäller det mer komplexa området för utvecklingssamarbete, kan medtagandet av högre utbildning, om dessa insatser är lämpligt utformade, bidra till att utrota fattigdomen i världen, vilket är det övergripande målet med EG:s utvecklingspolitik. Med tanke på arten av denna specifika utmaning och den nivå av medel som avses till det, blir detta föremål för ett enskilt meddelande som kommissionen ska utarbeta före slutet av 2001.

4. VILKA ÅTGÄRDER?

15. Följande åtgärder kommer att vidtas för att man ska börja fullfölja målen i punkt 12. Gemenskapen kommer att

---

[5] En undersökning har redan genomförts i detta syfte och den tillhandahåller en del av bakgrunden till detta meddelande. Se "The Globalisation of Education and Training : Recommendations for a Coherent Response of the European Union; Dr Sybille Reichter, Bernd Wächter, 2000. http:/europa.eu.int/comm/education/infos.html

- i förbindelserna med tredje land använda erfarenheten från programmen inom gemenskapen, där detta är möjligt. Särskilt Erasmus har väckt intresse och önskemål om deltagande från hela världen. Vi bör bygga vidare på detta.

- se till att det finns mångfald i avtalen med varje land och med varje region där så är lämpligt. Insatser enligt detta meddelande kommer att koncentreras till samarbete inom högskoleutbildning, alltmedan man ser till att denna verksamhet är förenligt med ländernas utbildningspolitik och EG:s strategi för utvecklingssamarbete.

16. Samarbetet kommer att riktas in på multilaterala nätverk och partnerskap med länder som inom högre utbildning uppnått en utvecklingsnivå som kan jämföras med utbildningsanstalter i Europa. Arbetet inom en överenskommen ram mellan universitet, som de ramar som finns inom programmen EG/USA och EG/Canada, eller i ett annat sammanhang Tempus och Alfa, fordrar att partnerinstitutionerna kommer överens om det akademiska innehållet i kurserna som utbytesstudenterna deltar i. Utbildningsanstalterna måste i synnerhet också komma överens om system för hem- och värduniversitetens erkännande av studierna, samt hur man tar hand om studenterna under deras vistelse utomlands.

17. Möjligheten att öka antalet studentutbyten inom dessa ramar och i andra samarbetssystem bör undersökas. Vi bör dock så långt detta är möjligt undvika utbyten som inte är kopplade till något partnerskap mellan högskolor, eftersom sådana utbyten begränsar fördelarna för högskolorna i fråga. Utbyten inom ett universitetspartnerskap kan också med större sannolikhet ge andra studenter och lärare möjligheten att ta del av erfarenheten, även om det sker i mindre utsträckning. Virtuell rörlighet tack vare utvecklingen av e-lärande och öppen utbildning samt distansutbildning, samt den alltmer utbredda användningen av informations- och kommunikationsteknik, ökar även de betydelsen (och underlättar inrättandet) av strukturerade partnerskap mellan universitet, vilket medför ömsesidiga fördelar.

18. Det räcker dock inte med bara studentutbyte. Samarbete kan endast bli helt givande om studentutbyte åtföljs av personalutbyte, virtuell rörlighet, gemensamt utarbetande av kursplaner, ordentliga system för erkännande osv. Dessa utgör den kompletta akademiska ramen inom vilken investeringar av tid, färdigheter och resurser ger bästa utdelning.

19. Genom att öka antalet utbyten måste vi förbli uppmärksamma på det allvarliga problemet med "begåvningsflykt". Kortvariga utbyten av det slag som erbjuds i högskoleavtal inom Tempus eller Alfa (vanligtvis högst ett läsår) innebär att man återvänder till hemlandet och därför är det mindre troligt att de orsakar utvandring av utbildade personer.

20. Men antalet studenter utanför utbytessystem som söker en internationell utbildning är idag högre än någonsin. Vi bör även överväga lämpligheten att utöka antalet långtidsstipendier till fullständiga utbildningar i EG. Detta kan vara befogat exempelvis när det är brist på kurser i landet i fråga, däribland avancerade kurser, eller när studenterna ändå skulle bege sig utomlands och EG-universiteten erbjuder de lämpligaste kurserna. Varje land behöver viss internationell sakkunskap bland sina bäst utbildade.

21. Kommissionen kommer att främja användningen av erkännandesystem som är förenliga med väletablerade europeiska metoder, särskilt Europeiska systemet för poängöverföring (ECTS), som nu utgör europeisk standard inom högskoleutbildning. Detta system gör det mycket lättare att få högskolestudier utomlands erkända hemma. Intresset för detta från andra delar av världen (t.ex. i Latinamerika eller inom UMAP-programmet - *University Mobility in Asia and the Pacific*) är redan betydande. En vidareutveckling av detta system skulle överensstämma med Bologna-processen och med slutsatserna från det möte som utbildningsministrarna från drygt 30 europeiska länder höll i Prag den 18-19 maj 2001. De frågor som ministrarna ansåg vara av särskilt intresse gäller rörlighet, erkännande och kvalitetssäkring.

22. Som ett första steg mot det andra målet i stycke 12 bör EG i samarbete med medlemsstaterna organisera en gemensam "marknadsföringskampanj" runtom i världen för EG som en högklassig miljö för lärande, och i första hand koncentrera sig på länder med en hög andel potentiella utbytesstudenter.

23. För att stödja detta är det viktigt att utöka möjligheterna till Europastudier i tredje land. Till exempel kommer kommissionen att utvidga nätverket med EU-studiecentrum och Jean Monnet-professurer runtom i världen, för att ge full service till intresserade studenter och universitetslärare och visa universiteten EG:s verksamhet på detta område. Europeiska utbildningsanstalter bör uppmuntras till att ta fram verkligt europeiska "utbildningspaket" genom att exempelvis utarbeta gemensamma kurser där studenter från såväl Europa som tredje land kan tillbringa mer än ett läsår i olika medlemsstater. Detta skulle i lämpliga fall kunna leda till gemensamma utbildningsbevis.

24. Stöd kommer därför att erbjudas till de europeiska universitetens samarbetsinsatser, bland annat för att utarbeta gemensamma europeiska kurser, hjälpa till med marknadsföringen och sköta sådana frågor som erkännande och främjande av ECTS.

5. ETT PILOTPROGRAM FÖR LATINAMERIKA

25. Kommissionen kommer att bygga på resultaten inom Alfa och inom kort inrätta ett pilotprogram för forskarstipendier som riktas till mest lämpliga yrkesverksamma och doktorander från Latinamerika. Syftet med detta system för rese- och studiestipendier blir att

- hjälpa nyutexaminerade och högkvalificerade yrkesverksamma att få del av den utmärkta sakkunskapen i europeisk universitetsmiljö,
- låta blivande beslutsfattare i Latinamerika utveckla närmare band till Europa och få bättre insikt i dess kulturella mångfald,
- främja ytterligare kontakter mellan båda regionerna.

26. För att genomföra detta program och se till att det blir synligt, öppet och effektivt, kommer kommissionen att till denna verksamhet koppla de institutionaliserade nätverk som redan inrättats för att främja samarbete och rörlighet bland yrkesverksamma och doktorander i EG och Latinamerika. Alla anstalter för högre och yrkesinriktad utbildning i EG och i Latinamerika kommer att kunna delta i pilotprogrammet om de är officiellt erkända av regeringarna i sina länder och ingår i

något av dessa nätverk. Detta kommer samtidigt att främja deltagande och öppenhet. Kommissionen kommer att genomföra en informationskampanj riktad till nätverken, studenterna och allmänheten via medierna, för att se till att detta pilotprogram får lämplig uppmärksamhet.

6. MEDEL

27. Dessa mål bör uppnås, därhelst det är möjligt, genom befintliga program och rättsliga grunder. Meningen är att bekosta de föreslagna insatserna ur befintliga avtal och protokoll där sådana finns, i enlighet med de gängse förfarandena för planering och genomförande. Medel kommer att tilldelas i nödvändig utsträckning inom ramarna för de befintliga budgetanslagen och rättsliga grunderna och inom ramen för budgetplanen. Denna tilldelning av medel kommer att anges närmare i strategierna för respektive land och i flerårig programmering där detta är tillämpligt. Där det verkar genomförbart och önskvärt med nya bilaterala system enligt de befintliga samarbetssystemen med USA och Canada kommer särskilda rättsliga grunder att föreslås enligt gängse förfaranden.

28. För att underlätta rörligheten inom EU för studenter från tredje land ska vi dessutom fortsätta med våra insatser för att fastställa harmoniserade villkor för inresa och vistelse i studiesyfte.

7. SLUTSATS

29. Dessa första steg kommer att åtföljas av en utvärdering av resultaten och en mer ingående analys av de utmaningar som Europa står inför till följd av global utveckling inom högre utbildning. Kommissionen hoppas att detta meddelande kommer att bidra till debatten kring dessa frågor. Kommissionen kommer att sträva efter att dra lämpliga slutsatser av denna process för att eventuellt föreslå ytterligare politiska åtgärder. Detta kommer sannolikt att ske under 2003.

30. Detta meddelande läggs fram för Europaparlamentet och rådet för övervägande.